

بسیاری از آموزه‌های امام باقر (ع) تحلیل نشده‌اند

آیت الله مبلغی گفت: بسیاری از آموزه‌های امام باقر (ع) تحلیل نشده باقی مانده‌اند. یعنی ما جامعه شناسی روایات امام باقر (ع) را که مربوط به زمان آن حضرت است در اختیار نداریم.

آیت الله مبلغی گفت: بسیاری از آموزه‌های امام باقر (ع) تحلیل نشده باقی مانده‌اند. یعنی ما جامعه شناسی روایات امام باقر (ع) را که مربوط به زمان آن حضرت است در اختیار نداریم.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه: فعالیت‌های علمی امام پنجم شیعیان جهان، تاثیر بسزایی در تبیین مبانی اسلام در رشته‌های فقهی، کلامی و... داشت. به طوری که از آن حضرت روایات بسیاری در زمینه‌های فقه، توحید، سنت نبوی، قرآن، اخلاق و آداب نقل شده است. در دوره امامت ایشان، گام‌های بزرگی در تدوین دیدگاه‌های شیعه در رشته‌های گوناگون اخلاق، فقه، کلام، تفسیر و... برداشته شد.

تا پیش از این زمان، نظرات فقه شیعه، محدود بود، اما با ظهور امام باقر(ع) قدم مهمی در راستای تدوین آن برداشته شد. امام باقر(ع) جنبش علمی وسیعی را به وجود آورد که در دوره امامت فرزندش امام صادق(ع) به اوج خود رسید. وی در علم، زهد، عظمت و فضیلت سرآمد همه بزرگان بنی هاشم بود و روایات و احادیث وی در زمینه علم دین، آثار و سنت نبوی، علوم قرآن، سیره و فنون اخلاق و آداب بدان حد است که تا آن روز از هیچ یک از فرزندان امام حسن(ع) و امام حسین(ع) به جا نمانده بود. در این عصر بود که شیعه تدوین فرهنگ خود -شامل فقه و تفسیر و اخلاق- را آغاز کرد.

امام باقر(ع) به احادیث رسول اکرم(ص) اهمیت می‌داد، تا جایی که جابر بن یزید جعفری از شاگردان امام باقر، هفتاد هزار حدیث از پیغمبر اکرم نقل کرده است. همچنان که ابان بن تغلب و سایر شاگردان آن حضرت مجموعه بسیار بزرگی از این میراث عظیم را از آن حضرت روایت نموده‌اند. حضرت تنها به نقل حدیث و انتشار آن اکتفا نکرده، بلکه اصحاب خود را به همت گماشتن در فهم حدیث و آشنایی پیدا کردن با معانی آن فرا می‌خواند.

امام باقر(ع) به احادیث رسول اکرم(ص) اهمیت می‌داد، تا جایی که جابر بن یزید جعفری از شاگردان امام باقر، هفتاد هزار حدیث از پیغمبر اکرم نقل کرده است. همچنان که ابان بن تغلب و سایر شاگردان آن حضرت مجموعه بسیار بزرگی از این میراث عظیم را از آن حضرت روایت نموده‌اند. حضرت تنها به نقل حدیث و انتشار آن اکتفا نکرده، بلکه اصحاب خود را به همت گماشتن در فهم حدیث و آشنایی پیدا کردن با معانی آن فرا می‌خواند. ایشان فرمود: مراتب شیعیان ما را با میزان روایت کردن آنان از احادیث اهل بیت و معرفتشان به آن احادیث بشناسید، و معرفت، همان شناخت روایت و درایه حدیث است، و با درایت و فهم روایت است که مؤمن به بالاترین درجات ایمان می‌رسد.

در زمان امام باقر (ع) با توجه به فرصت ایجاد شده و کمتر شدن فشار و کنترل از سوی حاکمیت، زمینه برای ظهور و بروز عقاید و افکار مختلف بوجود آمد که خود این باعث ایجاد و رواج افکار انحرافی در جامعه شد، [نیازمند منبع] در این شرایط امام می‌بایست ضمن بیان عقاید اصیل و صحیح شیعی و رد عقاید باطل، شبهات مربوطه را پاسخ دهد. لذا امام بحث‌های کلامی خود را ناظر به این امور مطرح می‌کرد. از جمله این مباحث می‌توان به عاجز بودن عقل انسان از درک حقیقت خداوند، ازلی بودن واجب الوجود و وجوب اطاعت از امام(ع) اشاره کرد. میراث دیگری نیز از امام به یادگار مانده است که میراث فقهی و میراث تاریخی از آن جمله است.

شخصیت امام نه تنها در نظر اهل تشیع ممتاز است بلکه در منظر دانشمندان اهل سنت نیز شخصیت یگانه‌ای است. در ذیل به چند نمونه اشاره می‌شود: ابن حجر هیتمی می‌نویسد: ابو جعفر محمد باقر، به اندازه‌ای گنج‌های پنهان علوم، حقایق احکام و حکمت‌ها و لطایف را آشکار نموده که جز بر عناصر بی بصیرت یا بد نیت، پوشیده نیست و از همین روست که وی را «باقر العلم» [شکافنده علم] و جامع آن و برپاکنده پرچم دانش خوانده‌اند. او عمرش را در طاعت خدا گذراند و در مقامات عارفین بدان حد رسیده بود که زبان گویندگان از وصف آن ناتوان است. او سخنان بسیاری در سلوک و معارف دارد. عبدالله بن عطا که یکی از شخصیت‌های برجسته و دانشمندان بزرگ عصر امام بود، می‌گوید: علما را در محضر هیچکس کوچکتر از آنها در محضر ابو جعفر [یعنی امام باقر] ندیدم. ذهنی درباره امام باقر(ع) می‌نویسد: از کسانی است که بین علم و عمل و آقایی و شرف و وثاقت و متانت جمع کرده، و برای خلافت‌آهلیت داشت.

آیت الله احمد مبلغی، عضو مجلس خبرگان رهبری در گفتگو با خبرنگار مهر به مناسبت شهادت امام باقر (ع) در مورد

فعالیت های علمی حضرت باقرالعلوم گفت: می توان از امام باقر (ع) از حیث علمی استفاده های گوناگونی را به عمل آورد. یکی اینکه ایشان چه حوزه هایی از اجتماع را در تعالیم و آموزه های خودشان مدنظر قرار داده اند و علم شان را در چه حوزه هایی بردند و ارائه کردند. فی المثل حوزه روابط امت، بخشی از آموزه های حضرت را تشکیل می دهد. حوزه عدل و عدالت و مبارزه با ستم در سیره و آموزه های ایشان کاملاً برجستگی دارد. حوزه فقهی را هم از نظر ابزار و قواعد فقهی و هم از نظر مسائل فقهی و نیز زمینه هایی که فقه امام باقر (ع) به سمت آنها رفته است می توان مورد توجه قرار داد.

تنوع آموزه های کلامی در بیانات ایشان بسیار قابل استفاده است. به ویژه برای ما که امروز می خواهیم کلام جدید را با نگاهی نو و جدید و گسترده به انجام برسانیم، برای این هدف قطعاً باید به روایات کلامی امام باقر (ع) مراجعه کنیم

رئیس مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی افزود: تنوع آموزه های کلامی در بیانات ایشان بسیار قابل استفاده است. به ویژه برای ما که امروز می خواهیم کلام جدید را با نگاهی نو و جدید و گسترده به انجام برسانیم، برای این هدف قطعاً باید به روایات کلامی امام باقر (ع) مراجعه کنیم. در حوزه تفسیر باید علم تفسیر را با روایات امام باقر (ع) رنگ و جلای بهتر و بیشتری بدهیم. ناظر بودن فقه امام باقر (ع) به زمان خود و مسائل زمان خود نکته مهمی است که یک خط مهم تأسیس علمی محسوب می شود. برای مایی که امروز می خواهیم تأسیس علم کنیم می باید آن خط تأسیس علم را آن چنان که امام باقر (ع) با نگاه به زمان ارائه کردند دنبال کنیم.

عضو مجلس خبرگان رهبری ادامه داد: بسیاری از آموزه های امام باقر (ع) تحلیل نشده باقی مانده اند. یعنی ما جامعه شناسی روایات امام باقر (ع) را که مربوط به زمان آن حضرت است در اختیار نداریم و اطلاعات جامعه شناختی درباره آن ظرف زمانی نداریم. رابطه آموزه های ایشان با آن شرایط بسیار درس آموز است، اما تحلیل محتوایی نسبت به روایات امام باقر (ع) به درستی واقع نشده است. تنوع حوزه ای و تنوع و دقت محتوایی نیازمند به مطالعه اساسی است. از طرف دیگر رابطه شناسی آموزه های امام باقر (ع) با زمان خود و ظرفیت آن دانش برای زمان های بعدی از جمله زمان ما و آینده نیاز به توجه دارد.

آیت الله جوادی آملی در مورد امام باقر(ع) و زنده نگاه داشتن میراث فکری ایشان می گوید: ما باید اندیشه این امام را زنده نگه داریم، چنانکه امام صادق (ع) اولین کسی است که اندیشه و روش ایشان را احیا کرد، تا جایی که دستور دادند تا خودشان در قید حیات بودند آن اتاق مخصوص امام باقر (ع) را هر شب چراغ روشن می کردند، لذا نگذاشتند آن اتاق تاریک بماند؛ این نمادی است و این را می خواهد بگوید که این فکر باید همیشه روشن بماند. این به ما می فهماند که باید نام مبارک امام باقر (ع)، حیات، مآثر، آثار و رهنمودهای وجود مبارک ایشان را همواره زنده نگه بداریم.

وی با اشاره به فرازهایی از وصیت نامه امام باقر (ع) می گوید: امام باقر (ع) به وجود مبارک امام صادق (ع) فرمود: از مال من فلان مبلغ را بگیر و وقف بکن برای من در مدت ده سال در منا روضه خوانی و عزاداری کنند. در حالی که حضور حاجیان در منا در ایام عید قربان است در نتیجه این وصیت حضرت نه برای آن است که حاجیان جمع بشوند و آنجا اشک بریزند چرا که بسیاری از آنها سنی بودند بلکه آن سخنران می رود و می گوید امام باقر (ع) چنین فرمود درباره فلان آیه چنین فرمود درباره فلان حدیث چنین فرمود درباره فلان مطلب کلامی چنین فرمود درباره فلان مطلب فقهی چنین فرمود و اینگونه نام امام و معارف ایشان در منا زنده نگه داشته می شود.

بسیاری از آموزه های امام باقر (ع) تحلیل نشده باقی مانده اند. یعنی ما جامعه شناسی روایات امام باقر (ع) را که مربوط به زمان آن حضرت است در اختیار نداریم و اطلاعات جامعه شناختی درباره آن ظرف زمانی نداریم. رابطه آموزه های ایشان با آن شرایط بسیار درس آموز است، اما تحلیل محتوایی نسبت به روایات امام باقر (ع) به درستی واقع نشده است

محمدحسین رجبی دوانی نیز درباره وضعیت سیاسی دوران امامت حضرت امام باقر (ع) گفت: آن وجود مقدس در سال ۹۴ یا به نقلی ۹۵، یعنی همزمان با شهادت پدر بزرگوارش امام سجاد (ع) به امامت رسیدند و تا سال ۱۱۴ که به شهادت رسیدند دوران امامت آن وجود مقدس چیزی نزدیک ۱۹ سال به طول انجامیده است.

وی ادامه داد: در عصر امامت امام باقر (ع)، آن حضرت مدتی کوتاه یعنی کمتر از یک سال را با ولید بن عبدالملک به عنوان خلیفه غاصب اموی معاصر هستند و بعد از مرگ ولید در سال ۹۶ سلیمان بن عبدالملک به قدرت می رسد که وی هم تا سال ۹۹ بر عالم اسلام مسلط بوده است.

وی افزود: این عصر، عصر گسترش قلمرو مسلمانان با عملیات های نظامی هست. به این معنا که در شرق در ماوراءالنهر و در مناطقی ماورای ایران دوره ساسانی، فتوحات صورت می گیرد و هم در غرب عالم اسلام و اروپای غربی یعنی سرزمین اسپانیا و پرتغال امروزی که شبه جزیره ایبری باشند، مسلمان ها وارد شده و با سرعت پیش می روند. اما سال ۹۹ هجری در پی مرگ سلیمان بن عبدالملک، عمر بن عبدالعزیز پسر عموی آن ها به خلافت رسید که او بر خلاف بنی امیه نسبت به اهل بیت علیهم السلام رفتاری توأم با احترام و مدارا داشت.

این کارشناس تاریخ اسلام گفت: عمر بن عبدالعزیز در امامت امام باقر (ع) که به قدرت می رسد سب و لعن به ساحت مقدس امیرالمومنین (ع) را که معاویه لعنه الله باب کرده بود، ممنوع اعلام کرد و فدک را به نوادگان امام مجتبی (ع) بازگردانید و برای طالبیان و علویان از بیت المال حقوق تعیین کرد و خود را چاکر و فردی مخلص نسبت به امیرمومنان (ع) می دانست.

وی ادامه داد: امام باقر (ع) با عمر بن عبدالعزیز یک مناظره مکتوب دارد. طبق نقل تاریخ روزی عمر بن عبدالعزیز از امام سجاد (ع) یاد کرد و گفت که زینت دین و پیشوای عابدان از دنیا رفت. به او گفتند که از او فرزندی باقی مانده است که چیزی از پدر کم ندارد عمر بن عبدالعزیز برآن شد که امام باقر (ع) را بیازماید. لذا نامه ای به حضرت نوشت و از حضرت درخواست رهنمودی کرد.

وی افزود: امام باقر (ع) در پاسخ مواردی مطرح کردند که برای عمر بن عبدالعزیز سنگین بود. لحن امام مقداری تند و سرزنش آمیز بود عمر بن عبدالعزیز وقتی این پاسخ را دریافت کرد ناراحت شد و چون می دانست که از امام (ع) نامه ای خطاب به خلیفه پیشین سلیمان بن عبدالملک در بایگانی در بارخلافت وجود دارد آن نامه را درخواست کرد و وقتی دید که امام چگونه با الفاطی محترمانه سلیمان را مورد خطاب قرار داده است بیشتر ناراحت شد و در نامه ای به امام (ع) اینگونه عنوان کرد که... من نامه شما به خلیفه جبار پیشین را دیدم که چگونه او را با عزت و احترام یاد کردید اما من که سعی کردم عدل پیشه کنم و جلوی مظالم و فشارها به مردم را بگیرم اینگونه مورد عتاب قرار داده اید...

وی اظهار کرد: امام (ع) در پاسخ خطاب به او فرمود من با سلیمان مطابق با جباران سخن گفتم و با تو مطابق با افرادی که می خواهند عادلانه رفتار کنند نامه نگاشتم.

وی ادامه داد: وقتی عمر بن عبدالعزیز پاسخ امام را دریافت گفت خدا بهتر می داند که رسالت خود خود را در کجا و چه خاندانی قرار دهد. اما عمر بن عبدالعزیز در اوج جوانی در سال ۹۹ مرد و بعد از او یزید بن عبدالملک به خلافت رسید. از برخورد او با امام باقر (ع) مورد خاصی ذکر نشده است. آخرین خلیه معاصر امام باقر (ع) هشام بن عبدالملک بود که گفته شده است هشام بعد از معاویه و عبدالملک مروان مقتدرترین و قوی ترین خلیفه اموی بوده است.

رجبی دوانی گفت: هشام فردی خون ریز و جبار و قسی القلب بود. از سوی دیگر در عهد اوست که مسلمانان در اعماق فرانسه پیش می روند و بالاترین حد فتوحات مسلمانان و گسترش قلمرو اسلام در عهد خلافت اوست. در سال ۱۱۲ آن ها به جنوب پاریس رسیدند و تا آن حد را از اروپا فتح کردند. اگر چه در جنگی در جنوب پاریس بین سرزمین تور و پواتیه جایی که مسلمانان آن را بلاط الشهداء خواندند لشکر مسلمین شکست خورد و به جنوب فرانسه عقب نشینی کرد، اما از نظر اقتدار، دولت مدعی اسلام ابر قدرت مطلق جهان اسلام آن موقع بود.

وی ادامه داد: هشام امام (ع) را به شام احضار کرد و به نقلی حتی مدت کوتاهی آن حضرت را به زندان انداخت. اما هنگامی که دید امام بر روی زندانیان تاثیر گذاشته است حضرت را آزاد کرد به مدینه فرستاد. نقلی داریم که بار دوم امام (ع) را احضار کرد و متوجه خبرگی و توان امام (ع) در امور نظامی و همچنین مقابله با مسائلی که مخالفان اسلام مطرح می کردند شد. به ویژه مناظره ای حضرت در اطراف شام با یک پیر داناى مسیحی داشت و عزت اسلام را حضرت به آنها در شام بازگردانید. لذا هشام از حضرت بسیار به وحشت افتاد و اقدام به قتل آن وجود مقدس کرد.